

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

DÜNYA MÜZELERİNDE ATATÜRK SEYDAHMET SOYLU*

1. DİĞER ÜLKELERİN MÜZELERİNDE ATATÜRK

- 1.1. **ABD, John F. Kennedy Presidential Library And Museum**
- 1.2. **AVUSTRALYA, Australian War Memorial (AWM)**
- 1.3. **HOLLANDA, Çanakkale ve Atatürk Müzesi**
- 1.4. **İNGİLTERE, Mademe Tussauds**
- 1.5. **İTALYA, Museo Pietro Canonic**
- 1.6. **KANADA, Canadian Museum of Immigration at Pier 21**
- 1.7. **KIRGIZİSTAN, Rukh Ordo Cultural Complex and Open Air Museum**
- 1.8. **KUZEY MAKEDONYA CUMHURİYETİ, National Institute for Preservation of Monuments of Culture and Museum Bitola (Ulusal Kültür Anıtlarını Koruma Enstitüsü ve Müze Bitola)**
- 1.9. **KUZEY MAKEDONYA CUMHURİYETİ, Kocacık Ali Rıza Müzesi**
- 1.10. **KUZEY MAKEDONYA CUMHURİYETİ, (Museum of the Macedonian Struggle for Independence / Музеј на македонската борба**
- 1.11. **ÜRDÜN, Salt Türk Şehitliği Müzesi**
- 1.12. **YENİ ZELANDA Auckland War Memorial**

2. YURT DIŞI TEMSİLCİLİKLERİMİZDE ATATÜRK MÜZESİ¹

- 2.1. **YUNANİSTAN, Atatürk Evi Müzesi**

* Emekli Eğitim MüfettiŐi

¹ Türkiye'nin yurtdıŐı temsilciliklerinin yerleŐkelerine ait yerler, uluslararası hukuk gereği Türk toprağı sayılırlar. Bu nedenle Selanik BaşkonsololulĐumuz yerleŐkesindeki Atatürk Evi Müzesi, ayrı baŐlık altında verildi.

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

1. DİĞER ÜLKELERİN MÜZELERİNDE ATATÜRK

1.1. ABD, John F. Kennedy Presidential Library And Museum (John F. Kennedy Başkanlık Kütüphanesi ve Müzesi)

John Fitzgerald Kennedy kısaca **JFK** (d. 29 Mayıs 1917, Brookline, Massachusetts - ö. 22 Kasım 1963, Dallas, Teksas, ABD), Ocak 1961'den suikasta uğradığı Kasım 1963'e değin Amerika Birleşik Devletleri'nin 35. Başkanı olarak görev yaptı.

Başkan John F. Kennedy'ye adanmış bir başkanlık kütüphanesi ve müzesidir. Massachusetts eyaletinin Boston şehrindeki Dorchester mahallesinin

Columbia Point bölgesinde yer alır. Kütüphane ve müze, dönemin başkanı Jimmy Carter tarafından 20 Ekim 1979 yılında temeli atıldı, 23 Ekim 1993 yılında tamamlandı. "Columbia Point, Boston, MA 02125, Amerika Birleşik Devletleri" adresindeki müzede,

Kennedy dönemine ait resmi orijinal belgeler ve iletişim bilgilerinin yanı sıra Ernest Hemingway'e ait basılı ve basılmamış yazılar bulunmaktadır.²

UNESCO; Atatürk'ün ölümünün 25. yıl dönümünün (1963) tüm dünyada anılmasına karar vererek 1963 yılını "**Atatürk Yılı**" olarak duyurmuştur. Bu amaçla Atatürk'ün 25'inci ölüm yıldönümü 1963 yılı 10 Kasım'ında bütün dünya radyolarında yayınlanması için bir "Atatürk Plağı" hazırlanmıştır. Bu plakta ABD Başkanı Kennedy, İngiltere Başbakanı Macmillan, General MacArthur, İran Şahı, Almanya Başbakanı Dr. Adenauer ve Pakistan Devlet Başkanı Eyüp Han, Atatürk hakkında ikişer dakikalık birer konuşma yapmışlardır.

Atatürk'ün manevi kişiliğine büyük bir saygı gösterisi olan bu konuşmalardan, ABD başkanı John [F. Kennedy'nin 4 Kasım 1963 tarihli ses kaydı](#), **John F. Kennedy Başkanlık Kütüphanesi ve Müzesinde** korunmaktadır.

Başkan Kennedy bu konuşmasında, çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğini övüyor, ABD'nin Türkiye ile tarihsel ilişkisini anlatıyor ve

Türkiye'nin bağımsızlığını ulusal özgüvenin bir örneği olarak nitelendiriyor.³

²ViKİPEDİ, tr.wikipedia.org , "John F. Kennedy Başkanlık Kütüphanesi ve Müzesi"

³ John F. Kennedy Presidential Library And Museum, jfklibrary.org, "Remarks on The 25th Anniversary Of The Death Of Kemal Atatürk 4 November 1963"

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

John Fitzgerald Kennedy'nin Atatürk'ün Ölümünün yirmi beşinci yıl dönümü için hazırladığı özel mesajın metni şöyledir:

İNGİLİZCE (Orijinal)

I am honoured to join in commemorating the 25th anniversary of the death of Kemal Ataturk.

The name of Ataturk brings to mind the historic accomplishments of one of the great man of this century, his inspired leadership of the Turkish People, his perceptive understanding of the modern world and his boldness as a military leader.

It is to the credit of Ataturk and the Turkish People that a free Turkey grew out of a collapsing empire and that the new Turkey has proudly proclaimed and maintained its independence ever since. Certainly there is no more successful example of national self reliance then the birth of the Turkish republic and the profound changes initiated since then by Turkey and Ataturk.

Ataturk was deeply interested in the friendly relations that have traditionally existed between Turkey and the United States.

He noted our democratic governments and once said, prophetically, "We are friends now and we will be much closer friends in the future ".

Our present close alliance can be traced to the firm base prepared by Ataturk for free government in an independent Turkey.

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

I am proud that United States can be a partner in this alliance linking us to the country of Ataturk and to the ideals which Ataturk helped establish in Turkey and the World.

I salute this great man on the anniversary of his death.⁴

TÜRKÇESİ:

Atatürk'ün ölümünün 25. yıldönümünü anmaya katıldığım için onur duydum. Atatürk adı bu yüzyılın büyük insanlarından birinin tarihsel başarılarını, onun esin kaynağı oluşturacak şekilde Türk halkına önderliğini, çağdaş dünyayı anlamaya dair bakış açısını ve askeri bir önder olarak cesaretini akla getirmektedir.

Ulusal güvencin, Türkiye Cumhuriyeti'nin doğumundan ve Atatürk ile Türkiye tarafından o zamandan bu yana gerçekleştirilen değişikliklerden daha başarılı bir örneği kesinlikle bulunmamaktadır.

Türkiye ile ABD arasında geleneksel olarak var olan dostane ilişkiler Atatürk'ten derinden etkilenmiştir. O bizlerin demokratik hükümetlerimizi tanımış ve bir

keresinde“ Şimdi dostuz ama ileride daha yakın dost olacağız” öngörüsünde bulunmuştur.

Şimdiki yakından ittifakımız Atatürk'ün bağımsız Türkiye için özgür hükümetin hazırladığı sağlam temeli takip etmektedir. ABD'nin bizleri Atatürk'ün dünyada ve Türkiye'de kurmaya yardım ettiği ideallerine ve ülkesine bağlayan bu ittifak içinde ortak olabilmesinden gurur duyuyorum. Ölüm yıldönümünde bu muhteşem adamı selamlıyorum.⁵

Konuşmanın ses kaydı.

main.mp4

Konuşmayı videoya uyarlanmış olarak izlemek için lütfen [tıklayınız](#).

⁴ Güncel Tarih, gunceltarih.org, John F. Kennedy'den Atatürk Mesajı”

⁵ Güncel Tarih, gunceltarih.org, John F. Kennedy'den Atatürk Mesajı”, Çeviri: Doç. Dr. Selahattin Özkan

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

1.2. AVUSTRALYA, Australian War Memorial (AWM): Savaş sırasında ölen tüm Avustralyalılara adanmış ulusal bir savaş anıtı ve müzesidir. Avustralya'nın

başkenti Canberra'nın bir banliyösü olan Campbell'dedir. "Treloar Crescent, Campbell ACT 2612, Avustralya" adresindedir.

Müze beş bina ve bir heykel bahçesinden oluşuyor. Müzenin Avustralya Savaş Kayıtları Bölümü, Birinci Dünya Savaşı ile ilgili kayıtların korunmasını sağlamak amacıyla Mayıs 1917'de kuruldu. Müze galerilerinin ve anma alanlarının çoğu Anıt Binasındadır.⁶

Müzedede, Atatürk konulu kitap ve fotoğraflar ile "Atatürk'ün ad ve resmini içeren bir sanat yapıtı da bulunuyor⁷. Fotoğraflardan birincisi, A05288 erişim numaralıdır.

Accession Number	A05288
Collection type	Photograph
Object type	Black & white - Film copy negative
Maker	Unknown
Place made	Ottoman Empire: Turkey, Dardanelles, Gallipoli
Date made	1915
Conflict	First World War, 1914-1918
Copyright	Item copyright: Copyright expired - public domain This item is in the Public Domain

AUSTRALIAN WAR MEMORIAL

A05288

"Ataturk (Mustafa Kemal), uses a motor vehicle to inspect Turkish defences on the perimeter." yazılıdır.⁸

İkinci fotoğraf, P01141.002 erişim numaralı fotoğraftır.

⁶ VIKİPEDİA, wikipedia.org, "Avustralya Savaş Anıtı"

⁷ Australian War Memorial, awm.gov.au, "Mustafa Kemal Atatürk"

⁸ Australian War Memorial, awm.gov.au, "Ataturk (Mustafa Kemal), uses a motor vehicle to inspect Turkish defences on the perimeter."

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

AUSTRALIAN WAR MEMORIAL

P01141.002

“Turkish officials visiting the battlefield (Mustafa Kemal, fourth from left) P01141.002”⁹ (Savaş alanını ziyaret eden Türk yetkililer (Mustafa Kemal, soldan dördüncü).

Üçüncü fotoğraf [AWM P01141.001](#) erişim numaralıdır.

AUSTRALIAN WAR MEMORIAL

P01141.001

“Colonel Mustafa Kemal (fourth from left) with officers and staff of the Anfarta group, Gallipoli Peninsula, 1915”¹⁰. (Albay Mustafa Kemal (soldan dördüncü), Anafartalar grubu subayları ve kurmaylarıyla birlikte, Gelibolu Yarımadası, 1915)

⁹ Australian War Memorial, awm.gov.au, “Dawn of the Legend: The Turkish legend”

¹⁰ Australian War Memorial, awm.gov.au, “Atatürk (Mustafa Kemal)”

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

A05319 erişim numaralı 4. fotoğraf*

AUSTRALIAN WAR MEMORIAL P05319

Portrait of Atatürk, Kemal, originally Mustafa Kemal, sometimes called Mustafa Kemal Pasha whose ...” (Atatürk'ün portresi, Kemal, aslen Mustafa Kemal, bazen Mustafa Kemal Paşa olarak anılır.)

A05289 erişim numaralı 5. Fotoğraf*

AUSTRALIAN WAR MEMORIAL A05289

“Portrait of Commander Mustafa Kemal Bey (Atatürk) whose zeal and dedication saved the Turkish ...” (Gayreti ve özverisi Türk milletini kurtaran Komutan Mustafa Kemal Bey'in (Atatürk) portresi...)

A05289 erişim numaralı 6. Fotoğraf*

AUSTRALIAN WAR MEMORIAL P04386.003

“The statue of Atatürk at the Çanakkale Şehitleri Anıtı (Çanakkale Martyrs' Memorial) based on a ...” (Çanakkale Şehitleri Anıtı'ndaki Atatürk Heykeli)

AUSTRALIAN WAR MEMORIAL AWM2017.465.1

AVM2017.465.1 Erişim Numaralı Sanat Yapıtı*

* Australian War Memorial, awm.gov.au, “Mustafa Kemal Atatürk”

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Australian War Memorial (AWM)'nin Kütüphanesinde Bulunan Atatürk ve Gelibolu Konulu Kitaplar

Mustafa Kemal über die Dardanellenkämpfe im Weltkriege / von Ru+sen E+sref. ; deutsch von B.T.

Library

Author: E+sref. Ru+sen.; Atatürk, Kemal. 1881-1938.;

Call Number: 940.4259 E77m

LIB38623

Grey Wolf : Mustafa Kemal : an intimate study of a dictator / H.C. Armstrong.

Library

Author: Armstrong, H. C. (Harold Courtenay). 1891-1943.;

Call Number: BEAN STUDY - NOT FOR LOAN

LIB33702

Grey wolf, Mustafa Kemal : an intimate study of a dictator / by H.C. Armstrong.

Library

Author: Armstrong, H. C. (Harold Courtenay). 1891-1943.;

Call Number: 956.1024 A862z A735g

LIB28874

Gallipoli / Peter Hart.

Library

Author: Hart, Peter. 1955-;

Call Number: 940.426 H326g

LIB100038278

Exploring Gallipoli : an Australian Army battlefield guide / Glenn Wahlert.

Library

Author: Wahlert, Glenn.; Australia. Department of Defence. Army History Unit.;

Call Number: 940.426 W137e

LIB100030906

Müzenin web sitesinde, Atatürk ve Gelibolu Savaşları konulu makale ve yazılar da bulunuyor.

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

1.3. HOLLANDA, Çanakkale ve Atatürk Müzesi:

Müze, Hollanda'da yaşayan Bülent Türker tarafından oluşturulmuştur.

Bülent Türker, 1956'da Kırklareli, Vize'de doğdu. Ticari İlimler Akademisi, Muhasebe bölümünü bitirdi. 1979'de, Hollanda'ya gitti. Hollanda'daki Türk ve Hollanda bankacılık sektöründe her kademedede çalıştı. 2007'de banka müdürü iken emekli oldu. Yaptığı yardımlarla tanındı. Türkiye'de bir anaokulu, bir özel eğitim okulu yaptırdı; birçok engelli arabası, kulaklık, bilgisayar, görme engelliler yürüme bastonunu ihtiyaç sahiplerine ulaştırdı. Diyaliz makinası, kalp makinası, ambülans, morg ve küvez alımlarına katkı sağladı.

Yaşamı hakkında tez yazıldı. Kendisine Kraliyet Madalyası verildi. Çanakkale Kahramanları isimli kitap yazdı. Rotterdam'daki evini¹¹ müzeye çevirdi.¹²

İlk olarak, Çanakkale Zaferinin 100. Yılı 2015'te "**Çanakkale Müzesi**" olarak açtığı bu müzede tadilat yaparak, Cumhuriyet'in 100. yılı 2023'te "**Çanakkale ve Atatürk Müzesi**" 'ne dönüştürdü.¹³ Açılışını Türk sanatçı Perman Kutman ile birlikte yaptığı ve Atatürk'ün balmumundan heykelinin de bulunduğu müzede, 100. yıl nedeniyle bastırılmış ve üzerinde Atatürk'ün de yer aldığı hatıra para ve pullar da bulunuyor.

Ücretsiz gezilebilen Müzedeki eserleri, Çanakkale'de savaşan ülkelerden satın alarak topladı. Burada Çanakkale Savaşlarında kullanılan el işlemesiyle şeker çuvalından yapılmış Türk bayrağı; savaşta bir İngiliz askerinin bir Türk askerini şehit ettikten sonra ganimet olarak aldığı altın köstekli saat; Fransız ve İngiliz komutanların savaşta kullandığı dürbünler, kılıç, süngü ve silahlar, havada çarpışan mermiler, İngilizlerin kurduğu tuzaklar, kitap, dergi ve gazeteler bulunuyor.

Müzenin "Dolmabahçe Sarayı'ndaki gibi düzenlenen "Atatürk odası" bölümünde ise, Atatürk'ün madalyaları, öldüğü günkü gazeteler, ona ait kıyafetler ve madalyalar ve o zamana ait orijinal kılıçlar sergileniyor.¹⁴

¹¹ GÖRSEL: nhaber.nl, "Zehra Türker (87) Hollanda'da 7x24 Atatürk Müzesi'ni bekliyor"

¹² Yeni Şafak, yenisafak.com, "Bülent Türker Hollanda Yaz Mektubun Yerine Ulaşsın"

¹³ TourMag, tourmag.com.tr, "Hollanda'da Atatürk Müzesi açıldı"

¹⁴ NTV, ntv.com.tr, "Hollanda'da yaşayan Bülent Türker, evini Çanakkale ve Atatürk müzesine çevirdi"

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Müzedden GörSELLER ¹⁵

¹⁵ GÖRSELLER: Bülent Türker facebook.com, ntv.com.tr, odatv.com, tourmag.com.tr, youtube.com/watch?v=itr9q46ylzw, https://www.instagram.com/p/C276rxzsh_R/

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

1.4. İNGİLTERE, Madame Tussauds Müzesi

Merkezi Londra'da bulunan bal mumu heykel müzesidir. Balmumundan heykel ustası Marie Tussaud (1761-1850) tarafından kurulmuştur.

“Marylebone Rd, London NW1 5LR, Birleşik Krallık” adresindeki müzede aralarında Amsterdam, Berlin, Hong Kong, İstanbul, New York, Sidney ve Tokyo'nun da bulunduğu yirmi dört şehirde şubesi vardır.¹⁶

Atatürk'ün, müzedeki ilk balmumu heykeli, Prof. Yılmaz Büyükerşen'in 1966'da gördüğü biçimiyle “Çiçek bozuğu yüzlü, omuzları düşük bir frak giymiş, Türkiye'den gelen hiç kimsenin beğenmediği, Atatürk'ten başka herkese benzetebilecek bir balmumu heykeli” idi. Büyükerşen ve daha birçok kişi, hatta büyükelçiler bu durumu müzeye ileterek, heykelin değiştirilmesini talep ederler. Ancak müze yetkililerine kabul ettiremezler.

Aslında **iktisat ve maliye hocası olan salt bu nedenle balmumu ve heykel yapımını öğrenerek, birçok heykel yapan Sayın Büyükerşen**, Müzedeki heykelinin Atatürk'e benzemediğini ve heykelin değiştirilmesini müzenin kabul etmediğini, ikisinin de Eskişehir'de oldukları bir zamanda komutan Sayın İbrahim Fırtına'ya anlatır.

Sayın Fırtına Harp Akademileri komutanı iken, Koç Grubu başkanı Mustafa Koç'a bu durumu ileterek, ‘Siz özel sektörsünüz, Londra Madame Tussauds'daki Atatürk heykelini siz değiştirirsiniz’ der.¹⁷ Bunun üzerine Koç grubu müze ile iletişime geçer.

“Müze yönetimi iki şartla kabul etti. Müzenin Baş heykeltıraşı, Profesör Büyükerşen'le birlikte çalışacaktı, Koç grubu tüm masrafları karşılayacak, üstüne 70 bin pound ödeyecekti. Derhal kabul edildi.

İki karşı şartla cevap verildi. Müzenin heykeltıraşı öncelikle Lord Kinross'un Atatürk biyografisini okuyacak, ardından Anıtkabir'i görecek, sonra heykele başlayacaktı. Çünkü Atatürk, sadece vücut ölçülerinden, fotoğraflarından ibaret değildi.

¹⁶ VİKİPEDİ, “Madame Tussauds”

¹⁷ HABERTÜRK, haberturk.com, Yılmaz Büyükerşen, Balçıkek İlter'e konuştu “Her şey Atatürk'e benzemeyen o heykel yüzünden başladı”

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Atatürk'ün dehasını, ışılığını, Türk milletinin Atatürk'e sevgisini, saygısını tanımadan, Atatürk'ü Atatürk'e benzetebilmesi mümkün değildi.

Atatürk'ün 50 yaşındaki hali yansıtılacaktı. 10 Kasım 1938'de vefatından hemen sonra alınan ve Anıtkabir'de korunan birebir yüz maskı kopyalandı. Vücut ölçülerini ve karizmasını ortaya koyan fotoğraflarını Profesör Büyükerşen verdi.

Bu projeye vesile olan İbrahim Fırtına; projenin, Atatürk'e dair tüm askeri organizasyonunu üstlenen de Kurmay Albay İsmet Çinkı'dır.¹⁸

Türkiye'ye gelen ekibe verilen, pek çok görsel ve yazılı materyal sonucunda elde edilen verilerle¹⁹ ve yaklaşık bir yıl süren çalışma sonucunda, Atatürk'ün gerçeğe yakışır, görkemli bir balmumu heykeli ortaya çıkarılır.

Koç Grubunca yenilenen Atatürk'ün balmumu heykelinin* açılışı, Atatürk'ün ölüm yıldönümü 10 Kasım 2005 Perşembe günü Madame Tussauds Müzesi'nde yapılır. Koç Grubu Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Koç, törende yaptığı konuşmada;

“Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün aslına uygun balmumu heykelinin açılışını, Atatürk'ün ölüm yıldönümü olan 10 Kasım tarihinde yapmak bizim için çok anlamlı. Zira fiziken aramızda olmasa da, 20. Yüzyılın liderleri arasında, peşinden kitleleri sürükleyebilecek karizmaya ve öngörüye sahip, idealleri halen

yaşayan ve fikirleri ile 'ölümsüz' başka bir lider yok...” der.

Heykel, 11 Kasım 2005 tarihinden itibaren de ziyaretçilere açılır.²⁰

¹⁸ Sözcü, sozcu.com.tr, Yılmaz Özdil “İki Mustafa...”

¹⁹ Hürriyet bigpara, hurriyet.com.tr, “Koç: Atatürk heykelini gerçeğe uydurduk”

* GÖRSEL: Sözcü, sozcu.com.tr, Uğur Dündar “Mustafa Koç'un Atatürk sevgisi...”

²⁰ Koç, koc.com.tr, “Koç Holding'ten Ulu Önder'e Saygı”

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

1.5. İTALYA: Museo Pietro Canonica

Pietro Canonica (Moncalieri, 1 Mart 1869 – Roma, 8 Haziran 1959) İtalyan bir heykeltıraş ve bestecidir. 1950'de, İtalyan Cumhurbaşkanı Luigi Einaudi kendisini ömür boyu senatör olarak atadı. İtalya, Rusya, İngiltere, Türkiye, Irak, Vatikan, Kolombiya, Arjantin'de yaptığı birçok heykel vardır.

Türkiye'deki çalışmaları olarak; Ankara Etnografya Müzesi önündeki **"Atlı Atatürk Anıtı"** (29 Ekim 1927), Ankara Sıhhiye Zafer Meydanındaki **"Mareşal Atatürk Anıtı"** (04 Kasım 1927), İstanbul Taksim 'deki **"Cumhuriyet Anıtı"** (08 Ağustos 1928) ve İzmir'deki **"İzmir Atatürk Anıtı"** (27 Haziran 1932) Pietro Canonica tarafından yapılmıştır.

Sanatçının ölümüne kadar yaşadığı Roma'daki evi ve atölyesi, ölümünden sonra müzeye dönüştürülmüştür. **"Viale Pietro Canonica, 2, 00197 Roma RM, İtalya"** adresindeki müzenin giriş cephesinin önünde bir Alp askerini ve katırını tasvir eden bronz heykeller;

zemin katta
ve alt

katlarda Pietro Canonica'nın kopyaları ve orijinaleri de dâhil olmak üzere eserlerinin ile eskizlerinin sergilendiği odalar vardır.²¹

İçinde sanat merkezi ve kafelerin bulunduğu Roma-Villa Borghese park içindeki bu müzede; sanatçının Ankara'da yaptığı Atatürk Büstü, İzmir Atatürk Anıtı ve Taksim Atatürk Anıtı (Anıtın Kurtuluş Savaşı kısmı) model/rölyeplerine esas çalışmaları yer alıyor.²²

²¹ it.wikipedia.org, "Museo Canonica", "Pietro Canonica"

²² Positive Hour with İclal Margariti, "Roma'da Atatürk'le karşılaşmak-Roma", 29 Ağustos 2020

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Cumhuriyet Anıtı: Ulusal Kurtuluş Savaşı'nı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu ve devrimleri sembolize eder.

İki genç Türk (Hadi (Bara) Bey ile Sabiha (Bengütaş)) Hanım'ın yardımlarıyla heykeltıraş Pietro Canonica'ya yaptırıldı ve 8 Ağustos 1928'te Taksim'de açılışı yapıldı. Anıtın dört cephesi vardır.

Anıtın bir yüzü Türk Kurtuluş Savaşı'nı, diğer yüzü ise Cumhuriyet Türkiye'sini temsil etmektedir. Anıtın kuzey yüzünde Mustafa Kemal, askerlerinin önünde görülmektedir. Diğer yüzünde ise sivil giysileri ile Mustafa Kemal Atatürk yanında İsmet İnönü ve Fevzi Çakmak, askerler ve halkla birlikte betimlenerek genç Türkiye'nin kuruluşu canlandırılmıştır. Ayrıca bu yüzde Atatürk'ün ardında Sovyet General Mihail Frunze ve Kliment Vorosilov'un heykelleri bulunuyor.

Anıtın yan yüzlerinde ise, birer asker heykeli ile üstlerindeki madalyonlarda iki kadın portresi bulunuyor.²³ Pietro Canonica Müzesi'deki Taksim Cumhuriyet Anıtı rölyefi; Anıtın, Türk Kurtuluş Savaşı kısmıdır.

Pietro Canonica Müzesi'ndeki, Taksim Cumhuriyet Anıtı'nın Kurtuluş Savaşı Kısmı²⁴

²³ VİKİDEDPİ, wikipedia.org, "Taksim Cumhuriyet Anıtı"

²⁴ GÖRSEL: DAILYMOTION, dailymotion.com, "Roma'daki Canonica Müzesi Milli Mücadele dönemi eserlerine ev sahipliği yapıyor"

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

İzmir Atatürk Anıtı: Millî Mücadele'yi temsil eder; Pietro Canonica'ya yaptırılmış ve 1932'de İzmir Cumhuriyet Meydanı'na dikilmiştir.

Atatürk'ün "Ordular, İlk Hedefiniz Akdeniz'dir İleri!" emrini verdiği anı betimleyen atlı bronz heykel ve kaidesinden oluşur. Kaidenin üç cephesinde Kurtuluş Savaşı ve zafer konulu bronz kabartmalar vardır.

Ön yüzde, Kurtuluş Savaşı'na katılan kahraman kadın ve askerlerimiz betimlenmiştir. Ön düzlemde ay yıldızlı bayrağı taşıyan beli hançerli kahraman bir köylü kızı İzmir yolunda ilerlerken görülmektedir.

Pietro Canonica Müzesi'ndeki İzmir Atatürk Anıtı'nın orijinal eserin kaidesinin rölyefleri. (Tip: Heykel, Yıl: 1932, Malzeme ve teknik: Bronz kaplı alçı, Envanter: env. C.472nin modeli)²⁵

²⁵ GÖRSEL: MUSEO PIETRO CANONICA VE VILLA BORGHESE, "museocanonica.it, "The taking of Smyrna – Monument to Kemal Atatürk"

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Kaidenin sol yanındaki kabartmada, Türk ordusunun İzmir'e girişinin halkta uyandırdığı sevinç betimlenmiştir.

Tüfeğini havaya kaldırmış bir Türk askeri ve cepheden dönen oğluna sarılmış bir ihtiyar, savaştan dönen babalarını kucklamaya koşan çocuklar, asker oğlunu kavuşmanın sevinciyle kollarını havaya kaldırmış başı örtülü kadın gibi ayrıntılar işlenmiştir.

Pietro Canonica Müzesi'ndeki İzmir Atatürk Anıtı kaidesinin sol yanı²⁶

Kaidenin sağ yan kısmında bulunan kabartma Kemalpaşa yolunda Belkahve mevkiinden ordunun İzmir'e yürüyüşünü gösterir. Dört askerin bir topu ipe dağın tepesine çıkarmaya çalışmasının gösterildiği bu sahnede, ayrıca silah yüklü bir kağrı ve uzaktan İzmir Körfezi görülür. Mustafa Kemal Paşa ise Belkahve mevkiindeki asırlık çınar ağacı altındaki çeşmeden avuçlarıyla su içerken gösterilmiştir.²⁷

Pietro Canonica Müzesi'ndeki İzmir Atatürk Anıtı kaidesinin sağ yanı²⁸

²⁶ GÖRSEL: DAILYMOTION, dailymotion.com, "Roma'daki Canonica Müzesi Milli Mücadele dönemi eserlerine ev sahipliği yapıyor"

²⁷ İZMİR. ART, izmir.art, "Atatürk (Gazi) Anıtı"

²⁸ GÖRSEL: DAILYMOTION, dailymotion.com, a.g.video

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Atatürk Büstü: Pietro Canonica, 1926'da Ankara'ya gelir, Atatürk'le tanışır ve onun büstünü yapar. Dört günde tamamladığı bu büstü, Atatürk çok beğenir.

Pietro Canonica Müzesi'ndeki Atatürk Büstü²⁹

"Heykeltıraş Pietro Canonica, Türkiye'de muhtelif eserlere imza atmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün davetine binaen Türkiye'ye gelen Pietro Canonica, yeni doğan bir cumhuriyeti eserlerine yansıtmak üzere bazı heykellere imza atmıştır.

Atatürk'le arasında çok samimi, dostane bir ilişki oldu. İfade ettiğine göre, Atatürk, kendisini Ankara'da kendi evinde ağırlamıştır. Atatürk'ün evinin şık, zarif ama gösterişsiz olduğunu da belirtmiştir. Atatürk, Canonica'nın eserlerini görünce şunu demiştir: 'Ben aynaya baktıkça Canonica'nın yapmış olduğu büstü görüyorum.' diyerek çok büyük bir övgü yapmıştır.

Canonica, Atatürk'ün talimatları doğrultusunda Türkiye'de birkaç sene içerisinde dört esere imza atmıştır."³⁰

²⁹ GÖRSEL: DAILYMOTION, dailymotion.com, "Roma'daki Canonica Müzesi Milli Mücadele dönemi eserlerine ev sahipliği yapıyor"

³⁰ Anadolu Ajansı, aa.com.tr, Pietro Canonica ve Atatürk Çalıştayı İtalyan Kültür Merkezinde Başladı"; İstanbul İtalyan Kültür Merkezi Müdürü Salvatore Schirmo'nun konuşması.

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

1.7. KANADA, Canadian Museum of Immigration at Pier 21 (Pier 21'deki Kanada Göçmenlik Müzesi)

Pier 21'deki Kanada Göçmenlik Müzesi, Kanada'nın altıncı ulusal müzesidir.

Canadian
Museum of
Immigration
at Pier 21

Misyonu Kanada'ya göçün geçmişten günümüze ve kıydan kıyıya devam eden öyküsünü paylaşmaktır. Müze, 1928'den 1971'e kadar Kanada'ya yaklaşık bir milyon göçmenin geldiği Halifax limanındaki Pier 21 ulusal tarihi bölgesinde yer almaktadır.³¹

Kanada'nın Nova Scotia eyaletinin başkenti Halifax'ta "1055 Marginal Rd, Halifax, NS B3H 4P7, Kanada" adresinde bulunan ve Kanada'ya Halifax üzerinden giriş yapmış göçmen toplumlar anısına kurulan Pier 21 Göçmen Müzesi'nde bir de Çanakkale Anıtı bulunuyor.

Türk toplumunun girişimiyle hazırlanan ve 2016'da Halifax Pier 21 Göçmen Müzesi'nin bahçesine dikilen Anıt, Halifax Uluslararası Limanı'nda yolcularının karaya ayak bastıkları alandadır.

İki ton ağırlığında, 165x65x50 santimetre ebatlarındaki Anıtta Türk ve Kanada bayrakları ile askerlerin **Çanakkale**'deki ortak tarihini anlatan ifadeler ve Atatürk'ün Gelibolu'da yaşamını yitirenlerin annelerine seslenişindeki sözler yer alıyor.³²

Yazıların İngilizce olduğu Anıtta, Atatürk'ün sözlerinden önce ve UNUTMAYACAĞIZ başlığı altında "Geçmişini unutmayan, barış için geleceği kucaklayan tüm milletler arasında savaş trajedilerini dostluğa dönüştüren Çanakkale'de Gelibolu'da şehit olan tüm askerlerimize teşekkürler" yazılıdır.

³¹ Canadian Museum of Immigration at Pier 21, pier21.ca, "About (Müze Hakkında)"

³² AA, Anadolu Ajansı, aa.com.tr, "Kanada'ya Çanakkale Anıtı dikildi"

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Atatürk'ün sözlerinin ise 1934 yılında Atatürk'ün, Çanakkale'de ölen kahramanlar dâhil tüm askerlerin annelerine yaptığı konuşmasından alındığı belirtilmiştir.³³

Atatürk'ün sözünün Anıttaki İngilizce Metni:

"Those heroes that shed their blood and lost their lives ...

You are now lying in the soil of a friendly country. Therefore rest in peace. There is no difference between the Johnnies and the Mehments to us where they lie side by side here in this country of ours...

You, the mothers, who sent their sons from far away countries, wipe away your tears; your sons are now lying in our bosom and are in peace. After having lost their lives on this land, they have become our sons as well."

Türkçesi:

'Bu memleketin toprakları üzerinde kanlarını döken kahramanlar! Burada, dost bir vatanın toprağındasınız. Huzur ve sükûn içinde uyuyunuz. Sizler, Mehmetçiklerle yan yana koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar! Gözyaşlarınızı dindiriniz. Evlatlarınız bizim

bağrımızdadır. Huzur içindedirler ve rahat uyuyacaklardır. Onlar bu topraklarda canlarını verdikten sonra, artık bizim evlatlarımız olmuşlardır."

³³ GÖRSEL: google.com/maps/place, Canadian Museum of Immigration at Pier 21, Mustafa Akça, 2023

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

KIRGIZİSTAN, Rukh Ordo Cultural Complex and Open Air Museum

Rukh Ordo, Kırgız dilinde "Ruhların Merkezi" anlamına gelir. Kırgızistan'ın Çolpon-Ata şehrinde bulunan bir kültür merkezi ve açık hava müzesidir.

Rukh Orda Kültür Merkezi ve Müzesi, Issık-Kul Gölü kıyısına yakın bir yerde bulunmaktadır ve 4,5 hektarlık bir alanı kaplamaktadır.³⁴

"J3XW+633, Sovetskaya St, Cholpon Ata, Kırgızistan" adresindeki Rukh Ordo'da dört dinin estetikle inşa edilmiş tapınakları, Cengiz Aytmatov'a ve roman kahramanlarına ait heykeller, Kırgız hanları, Türk boyları soy ağacı, ünlü devlet adamlarının bir gerekçeyle dikilen heykelleri bulunuyor. Bunlardan birisi da Mustafa Kemal Atatürk'ün kalpaklı, büyük boy heykelidir.³⁵

3 m. yüksekliğinde ve bakırla kaplı heykeli, Kırgız heykeltıraşları Adil Saytaliyev ve Emil Turdaliyev yapmıştır.

³⁴ [wikipedia en.wikipedia.org, "Rukh Ordo"](https://en.wikipedia.org/wiki/Rukh_Ordo)

³⁵ [Hürriyet, hurriyet.com.tr, "1500 Yıllık İpek Yolu Yeniden Uyanıyor"](https://hurriyet.com.tr)

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

1.8. KUZAY MAKEDONYA CUMHURİYETİ, National Institute for Preservation of Monuments of Culture and Museum Bitola (Ulusal Kültür Anıtlarını Koruma Enstitüsü ve Müze Bitola):

“Kliment Ohridski Br. 18, 7000 Bitola” ardesinde bulunan Müze Bitola, Bitola'nın en önemli kültürel ve tarihi eserlerinden biri olan ve askeri okul olarak inşa edilen “eski kışla” binasında yer alıyor.

Osmanlı Devleti için önemli bir yere sahip Makedonya'nın Manastır şehrinde Askeri İdadisi açılması kararı 1845 yılının ikinci yarısında alınmış; 1846 yılında eğitim öğretime hazır hale getirilmiştir. 1847-1848 yılından itibaren eğitim-öğretime başlayarak 1909 yılının sonuna kadar varlığını sürdürmüş, başta Mustafa Kemal olmak üzere Enver Paşa, Ali Fethi Okyar, Kazım Özalp, Kazım Dirik, Ahmet İzzet Furgaç, Hafız Hakkı Paşa, Cafer Tayyar Eğilmez, Nuri Conker, Fuat Bulca gibi II. Meşrutiyet ve devamında Cumhuriyet döneminin önde gelen askeri ve siyasi kişiliklerinin yetişmesine katkı sağlamıştır.³⁶

Mustafa Kemal, 1886'da girdiği, eski Manastır Kışlası olarak bilinen bu binadaki Mektebi Askeri İdadî'den (Askeri Lise) 1899'da mezun oldu.

Balkan Savaşları döneminden 1974 yılına kadar askeri kışla olarak kullanılan bina, 1976 yılından bu yana Enstitü ve Müze binası olarak kullanılıyor.

Bugün müze bünyesinde Mustafa Kemal Atatürk anı odası ve kalıcı bir müze sergisi bulunmakta, ayrıca yıl boyunca çeşitli kültürel etkinlikler düzenlenmektedir.

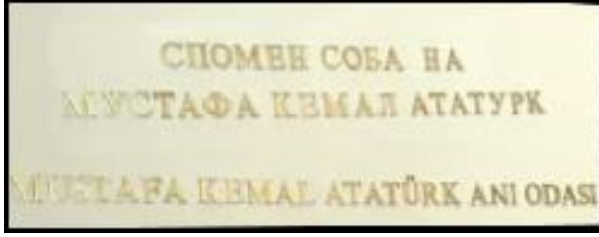
³⁶ Atatürk Ansiklopedisi, ataturkansiklopedisi.gov.tr, “Manastır Askeri İdadisi”

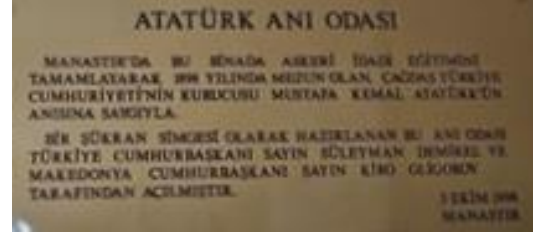
Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Müze de ilk olarak 1978'te **Mustafa Kemal Atatürk Sergisi** açıldı. 1994 'te, 40 m² alana sahip bölümde **Mustafa Kemal Atatürk Anı Odası ve Kalıcı Müze Sergisi** oluşturuldu.

1998 yılında Makedonya Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında imzalanan anlaşmayla, bu alan 120 m²'ye çıkarılarak yeniden düzenlendi. Açılışını 3 Ekim 1998'de dönemin Makedonya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Kiro Gligorov ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel yaptı.³⁷

Askeri İdadi'deki Atatürk Anı Odası, 2006'da da Türk Genelkurmay Başkanlığı tarafından tekrar düzenlendi.³⁸ Son olarak da Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) tarafından, 2013 yılında okul binasının restorasyonu ile Atatürk Anı Odasının tadilatı ve tefrişatı yapıldı.

Atatürk Anı Odasında, Atatürk'ün sözleri ve fotoğrafları, okul dönemine ait uniformaları, büstü, kitapları, madalyaları ve diğer eşyaları yer almaktadır.

Duvarlarda Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş dönemlerine ait Savaş fotoğrafları ve hemen yanında önemli olayların açıklamaları yer almaktadır.

³⁷ muzejbitola.mk, "Location" (Konum), "Ulusal Kültürel Anıtları Koruma Enstitüsü ve Bitola Müzesi Binası"

³⁸ Hürriyet, hurriyet.com.tr, "Manastır'daki Atatürk Anı Odası yenilendi"

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Atatürk'ü tanıtıcı film ve belgesellerin Türkçe, İngilizce ve Makedonca izlenebildiği sistemin de bulunduğu odada, ışıklı panolarla Büyük Taarruz, Sakarya ve Çanakkale Savaşı da bu dillerde anlatılıyor. Atatürk'ün, eğitimi sırasında aldığı notların da sergilendiği odada, ziyaretçilerin duygu ve düşüncelerini ifade ettikleri anı defteri de bulunuyor.

Atatürk Anı Odası'nda ziyaretçilerin O'nun düşünce yapısını daha iyi anlayabilmeleri için Atatürk'ün şu on özlü sözü üç dilde (Türkçe, İngilizce ve Makedonca) verilmiştir.

- 1- "Yurtta barış, cihanda barış",
- 2- "Dünya vatandaşları kıskançlık, açgözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde eğitilmelidir",
- 3- "Ülusun hayatı tehlikeyle karşı karşıya kalmadıkça savaşmak bir cinayettir"
- 4- "Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür."
- 5- "Biz yaşam ve bağımsızlık isteyen ulusuz ve yalnız ve ancak bunun için yaşamımızı hiçe sayarız."
- 6- "Bence, bir ulusta şeref, onur, namus ve insanlığın sürekli olarak bulunabilmesi kesinlikle o ulusun özgürlük ve bağımsızlığına sahip olabilmesiyle olanaklıdır."
- 7- "Diyarbakırlı, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı ve Makedonyalı hep bir ırkın evlatları, hep aynı cevherin damarlarıdır."
- 8- "Dünyada her şey için, uygarlık için, yaşam için, başarı için en gerçek yol gösterici bilim ve tekniktir."
- 9- "Tam bağımsızlık, ancak ekonomik bağımsızlıkla olanaklıdır."
- 10- "Egemenlik kayıtsız şartsız ulusundur."

Atatürk Anı Odası'nda içerisinde Atatürk'ün okuduğu kitaplar ile Atatürk hakkında yazılan kitapların yer aldığı bir bölüm bulunmaktadır.

İçeri girer girmez müze ziyaretçileri belgeselin aktardığı bilgiler ile müzeyi dolaşabiliyorlar.

Kitaplığın karşısında 15 dakikalık "Güneşin adı Kemal Atatürk" belgeselinin izlendiği yer bulunmaktadır. Belgeseli oturarak izlemek isteyenler için, ekranın karşısında Manastır'ın eski dönemlerini yansıtan sandalyeler bulunuyor.

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Müzedede Atatürk büstü, rölyefi, yüz maskı ile iki heykeli de bulunuyor.

Heykellerden birincisi, Atatürk'ün balmumundan yapılmış "17 yaşında Atatürk" heykelidir. Heykeli yapan, Prof. Dr. Yılmaz Büyükerşen'dir.^{39,40} Mustafa Kemal'in Askerî İdadi dönemindeki öğrenci hâlini yansıtan heykelin üzerinde okul üniforması da yer almaktadır.⁴¹

"17 yaşında Atatürk"

"Manastır Askeri İdadisi Öğrencisi Mustafa Kemal"

İkinci heykel "Manastır Askeri İdadisi Öğrencisi Mustafa Kemal" heykelidir. Bu heykel, Genel Kurmay Başkanlığı tarafından yaptırılarak mezuniyetinin 112 yılında Manastır Müzesi'nde Atatürk Anı Odası'na hediye edildi.⁴²

Bu heykel, Genel Kurmay Başkanlığı tarafından yaptırılarak mezuniyetinin 112 yılında Manastır Müzesi'nde Atatürk Anı Odası'na hediye edildi.⁴²

³⁹ Eskişehir BB, eskisehir.bel.tr, "Başkan / Biyografi"

⁴⁰ GÖRSEL: Şeref Oğuz, @serefoguz, Jul 7, 2018

⁴¹ BÜRKÜT Türk Dünyası Dergisi, burkutdergisi.com, Domazetova, Z. (2023). "Manastır askerî idadisinin bugünkü durumu ve Mustafa Kemal Atatürk anı odası üzerine"

⁴² OdaTv, odatv.com, , "Atatürk'ün eğitim gördüğü Askeri İdadisi turistlerin ilgi odağı"

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Mustafa Kemal Atatürk Anı Odası ve Kalıcı Müze Sergisi Görselleri

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

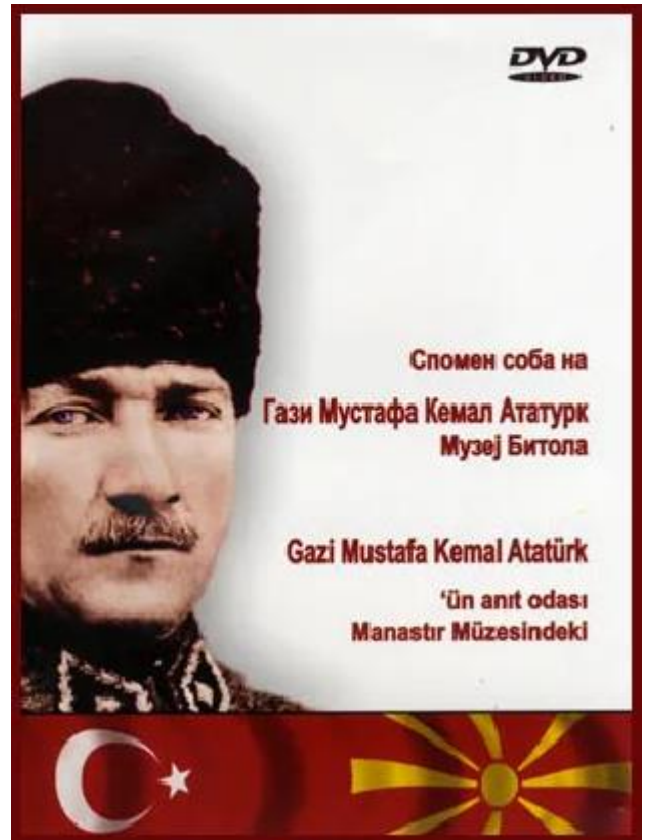
www.MuzejBitola.mk

www.MuzejBitola.mk

www.MuzejBitola.mk

DVD

Спомен соба на
Гази Мустафа Кемал Ататурк
Музеј Битола

Gazi Mustafa Kemal Atatürk
'ün anıt odası
Manastır Müzesindeki

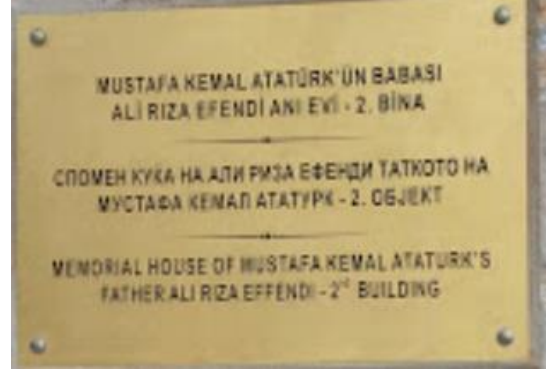

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

1.9. KUZEY MAKEDONYA CUMHURİYETİ, Makedonya Kocacık Ali Rıza Efendi Müzesi:

Ali Rıza Efendi Anı Müzesi: “CJX2+63H, Centar Zhupa, Kuzey Makedonya” adresindeki ulu önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün babası Ali Rıza Efendi'nin doğduğu Makedonya'nın Merkez Jupa belediyesine bağlı Kocacık köyündeki evi 2014'te müze olarak açıldı. Binanın restorasyonu, Türkiye ve Makedonya Kültür Bakanlıklarınca ve Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı'nın (TİKA) desteğiyle yapıldı.

TİKA tarafından Aslına uygun olarak yapılan Ali Rıza Efendi'nin Makedonya'daki evi, birbirinden bağımsız iki evden oluşuyor. Müze yerleşkesinin alt kısmındaki yapı, Akraba Evidir. Üst kısımdaki Anı Evidir ve Atatürk ve ailesinin hayatını anlatacak biçimde tasarlanmıştır.

Bu amaçla Ali Rıza Efendi'nin babası Kızıl Hafız Ahmet Efendi ile annesi Ayşe Hanım, çocuk yaştaki Mustafa ve Makbule Hanım, Ali Rıza Efendi ve Zübeyde Hanım anı odaları, genç Mustafa Kemal'in Balkan günlerini yansıtan canlandırma köşelerine yer verilmiştir.⁴³

Merkez Jupa Belediyesine bağlı Kocacık köyünde, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) tarafından restore edilerek 19 Mayıs 2014'te hizmete açılan Mustafa Kemal Atatürk'ün babası Ali Rıza Efendi'nin Anı Evinin “**Atatürk Anı Evi**” olarak da adlandırılmaktadır.

Ayrıca Kuzey Makedonya Hükümeti, 199. hükümet oturumunda, Kültür Bakanlığının teklifi üzerine ülkenin batısında bulunan Merkez Jupa Belediyesine bağlı Kocacık köyünde “**Mustafa Kemal Atatürk Anı Evi**” adıyla ulusal bir kurum kurulmasına da kararlaştırdı.

Bu kararla, Kocacık'ta bulunan Mustafa Kemal Atatürk'ün babası Ali Rıza Efendi Anı Evi, Kuzey Makedonya Bakanlar kurulu kararınca Makedonya Müzesinden ayrılarak; millî kurum statüsüne geçirilmiştir.⁴⁴

⁴³ TRT HABER, trthaber.com, “Ali Rıza Efendi'nin doğduğu ev açıldı.”, 19.05.2014

⁴⁴ SonDakika, qha.com.tr, Atatürk Anı Evi, Kuzey Makedonya Hükümeti tarafından milli kurum statüsüne getirildi

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Mustafa Kemal Atatürk Anı Evinin millî kurum statüsüne geçirilmesine esas açıklamada, "Bu kararla, Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatı ve eserlerinin yanı sıra Kuzey Makedonya Cumhuriyeti için önem taşıyan diğer etnolojik ve tarihi objelerin araştırılması, toplanması, düzenlenmesi, mesleki ve bilimsel olarak işlenmesi, incelenmesi, muhafaza edilmesi, yayınlanması amaçlanıyor." ifadesine yer verildi.⁴⁵

⁴⁵ NTV, ntv.com.tr, "Kuzey Makedonya'da "Mustafa Kemal Atatürk Anı Evi" kurulacak", 15.11.2023

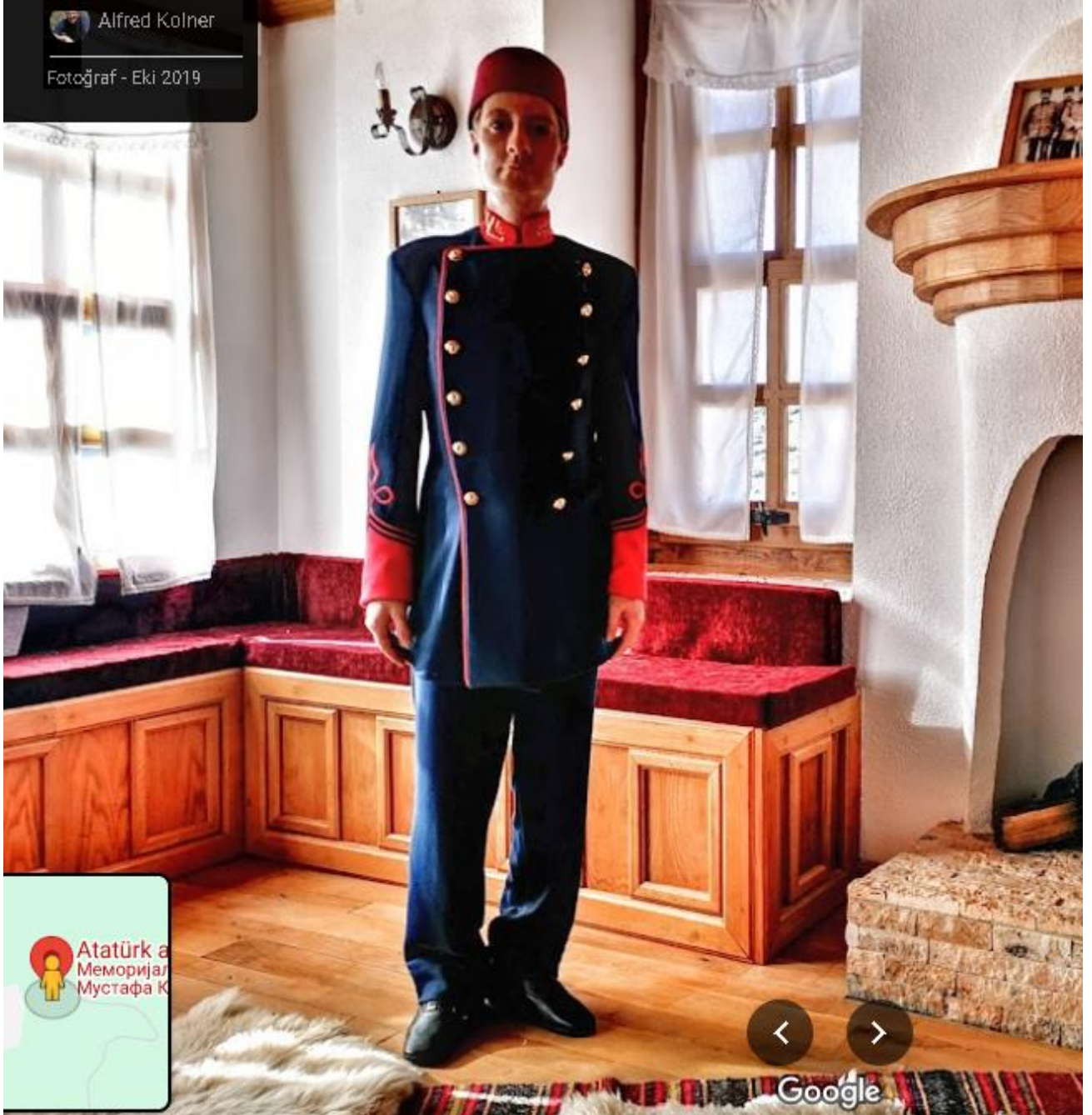
Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Ali Rıza Efendi Anı Evi Müzesinde, Atatürk'le ilgili iki balmumu heykel bulunuyor.

Birincisinde Mustafa (Kemal Atatürk) ve kız kardeşi Makbule ile oyunlar oynuyor. Mustafa'nın elinde topaç, Makbule'nin elinde minik beşikte uyutmaya çalıştığı oyuncak bebek var.

Diğer heykel ise, Atatürk'ün 16-20 yaşları arasındaki Manastır Askeri İdadisinde öğrenim gördüğü dönemleri yansıtıyor.

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

1.10. KUZEY MAKEDONYA CUMHURİYETİ, Museum of the Macedonian Struggle for Independence / Музеј на македонската борба (Ulusal Bağımsızlık Mücadelesi Müzesi)

Kuzey Makedonya'nın başkenti Üsküp'te bulunan ulusal bir müzedir. İnşaatına 11 Haziran 2008 tarihinde başlanan müze, 8 Eylül 2011 tarihindeki bağımsızlık ilanının

20. yıl dönümünde ziyarete açılmıştır.⁴⁶

Müze, Makedon halkının bağımsızlık mücadelesinin tarihsel sürecini anlatıyor.

Osmanlı döneminden başlayan süreç, I.ve II.

Dünya Savaşları dönemi, Yunan, Bulgar, Slavların müdahaleleri, Yugoslavya Federe Devleti dönemi ve nihayet 1991 yılında bağımsız devlet oluşunu çok başarılı bir müzecilik anlayışı ile sergilenmiştir.

Müzedede 16 bölümde 109 balmumu heykel de bulunuyor.

Ancak rehber eşliğinde gezilebilen ve fotoğraf çekmenin yasak olduğu müzedeki heykellerden birisi, modern Türkiye'nin kurucusu Mustafa Kemal'e* aittir.

Atatürk'ün balmumu heykelinin hemen

yanında da, aralarında aşk hikâyesi olan Makedonya'lı sevgilisi Eleni bulunuyor.^{47, 48}

⁴⁶ VİKİPEDİ, "Makedonya Ulusal Arkeoloji Müzesi"

* Atatürk Heykeli Görseli: Ahmet Saltık, <http://ahmetsaltik.net/>, "50 Yerde Atatürk", Derleyen: Timur Özkan "Dünyada Atatürk'ün Adıyla Karşılaşabileceğiniz 50 Yer"

⁴⁷ ZİNDE KUVVET, zindekuvvet.com, Mehmet Alp Fazlıoğlu "Balkan Notları – 3: Makedonya / Üsküp"

⁴⁸ Gezginin Gezgin, gezginimgezgin.com, "Skopje: Üsküp Gezi Rehberi: Tarihi mi? Modern mi?"

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

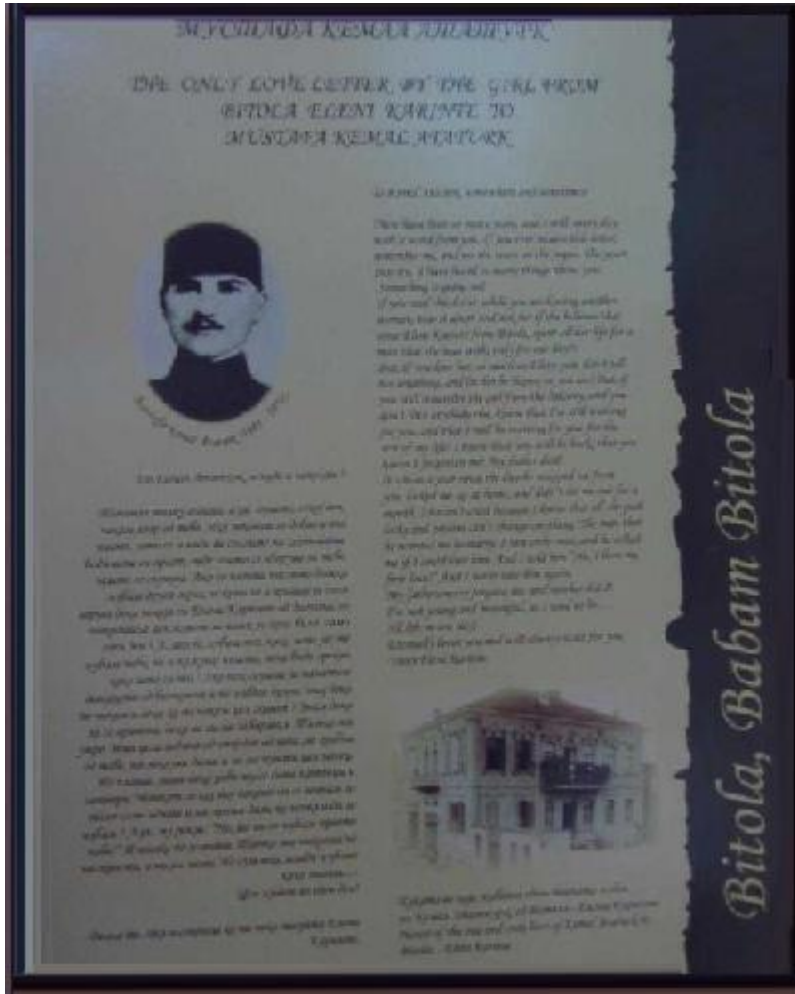

Anlatıldığına göre aşkları, Atatürk'ün 1886-1889 yıllarında askeri idadide okurken, İdadi'ye çıkan Sirok Sokak'taki evlerinin balkonunda oturan Eleni Karinte'yle göz göze gelmeleriyle başlamış.

Ancak bir iddiaya göre Eleni'nin babası, bir diğerine göre de Zübeyde Hanım bu birlikteliğe izin vermemiş.

Senarist Aneta Şiyakova tarafından filmi yapılmış, tiyatroya konu olmuş ve kitaplar yazılmış Atatürk ve Eleni aşkında, Eleni'nin Mustafa Kemal Atatürk'e yazdığı bir de mektup vardır. Manastırlı Eleni'nin mektubunun Atatürk'ün eline geçip geçmediği ise bilinmiyor.

Makedonya'daki Türkiye Askeri Ataşeliği tarafından, İdadi'deki anı odasının duvarına da asılan o mektup ve Türkçesi:

"Kemal Atatürk'e,

Bir zamanlar bir yerde...

Çok seneler geçti, ben hâlâ her gün senden haber bekliyorum.

Herhangi bir zamanda mektubumu alırsan, beni hatırla.

Kâğıttaki gözyaşlarımı göreceksin.

Yıllar geçiyor. Buralarda seninle ilgili çok şeyler konuşuluyor.

Bir şeyler oluyor.

Bu satırları okurken başka kadını seviyorsan,

mektubumu yırt ve ona sor:

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

'Manastırlı Eleni Karinte adında birinin, bir günlük tanıdığı ve âşık olduğu adama bütün ömrünü harcamış olduğuna inanıyor mu?'

Benim seni sevdiğim kadar, o kadını o kadar çok seviyorsan, kendisine hiçbir şey söyleme.

Senin kadar mutlu olmasını diliyorum.

Fakat balkondaki kızı hatırlıyorsan ve başkasını sevmiyorsan, seni beklediğimi ve ömrüm boyunca bekleyeceğimi bilmeni istiyorum.

Döneceğini, beni unutmayacağını biliyorum...

Babam vefat etti.

Beni senden ayırdığından tam bir yıl geçti, beni eve kapattı ve bir ay çıkmama izin vermedi.

Ağlıyordum. Biliyordum, tüm kilitleri ve hapisleri boşunaydı.

Beni evlendirecek adamı sadece bir kez gördüm ve kendisi bana onu sevebileceğimi söyledi.

Ben kendisine, 'Hayır, ben sadece ilk aşkıma seviyorum' dedim.

Bir daha da görmedim.

Babam beni hiçbir zaman affetmedi, ben de kendisini.

Ölmeden birkaç gün önce yanına çağırdığında, 'Eleni, biliyorum yanlış yaptım, hiçbir zaman iyi bir baba olamadım' dedi.

'Affetmeni istemiyorum, sen de isteme benden, Allah ikimizi affetsin. Senin için en iyisini isterken en kötüsünü yaptım' dedi.

Babam kötü bir adam değildi.

O zamanlardaki gibi artık genç ve güzel değilim.

Bütün hayatım bir gün içinde.

Ebediyen seni seven ve seni bekleyen Eleni Karinte'n..."⁴⁹

⁴⁹ HABERTÜRK, haberturk.com, yazarlar, Muharrem Sarıkaya "Eleni Karinte..."

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

1.11. ÜRDÜN, Salt Türk Şehitliği Müzesi:

Salt Türk Şehitliği: Salt şehir merkezinin 500 m. kuzeybatısında olan Salt Şehir Mezarlığının bir bölümünde ve Salt Kalesi ile Hamdi El-Enis Camii'nin yanındadır. I. Dünya İngilizlere karşı savaştan ve şehit düşen 4. Ordunun 48. Tümeni'ne bağlı 143,

145 ve 191. Piyade Alaylarına mensup Türk subay, astsubay, erbaş ve erlerden yaklaşık 300 Türk askeri toplu halde yatmaktadır.

“Salt Türk Şehitliği'nin inşasına yönelik ilk faaliyet, şehit düşen askerlerimizin

naaşlarının Salt Kalesi yakınında bir mağara içinde gömülü olduklarının 1973'te öğrenilmesi üzerine başlamıştır. Gelişmeler sonucunda Şehitlikte ilk inşaat faaliyeti olarak anıtın tamamlanmasını takiben şehitlik, 07 Temmuz 1989 tarihinde açılmıştır. 28 Ağustos 1994'te şehitlik mağarasında bulunan şehit cenazelerinin kalıntılarının güzel bir mezara gömülmesi ve mağaranın şehitlik abidesi ile irtibatlandırılması gerçekleştirilmiştir. 02 Ekim 1995'te; Salt Türk Şehitliği şeref salonu, bekçi odası, istinat duvarı tamamlanarak hizmete açılmıştır. 2008 tarihinde şehitlik Anıt Mağarası girişinin yağmur sularından korunması için Şehitlik Anıt Makamının üzeri kubbe ile kapatılmıştır. 2009 tarihinden itibaren ise şehitliğin yanındaki Osmanlı Kalesinin restorasyonuna, Kale burcunun yeniden inşa edilmesine ve kalenin şehitlikle birleştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Aralık 2009 tarihinde şehitlik içerisindeki müze açılmıştır. 2010 yılında Askeri Ataşelik tarafından bölgedeki 172 şehit ve kayıp isminin yer aldığı liste belirlenmiştir. Bunun üzerine şehit isimlerinin ve memleketlerinin isimlerinin yer aldığı bir rölyef anıt 2010 yılında yapılmıştır. Bu anılla birlikte şehitliğe büyük bir ana kapı ilave edilmiş, müze için resim ve elbiseler temin edilmiştir.”⁵⁰

⁵⁰ www.historystudies.net, Yrd. Doç. Dr. Hasan Işık “Bir Sözlü Tarih Örneği: Ürdün Salt Türk Şehitliği”, (“ATBE, “Salt Türk Şehitliği”. Konu ile ilgili olarak Amman Türk Büyük Elçiliği Askeri Ataşeliği'nden alınan dokümanlardan ve Salt Türk Şehitliği'nde yer alan Müzede yer alan bilgi notlarından da yararlanılmıştır” açıklamalı dipnot ile verilmiş)

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Salt Türk Şehitliği yazılı, Türk ve Lübnan Bayraklarının yanındaki kavisli bir şekilde yukarı doğru yükselen helezonik anıtın sağ tarafındaki duvarda; Kocatepe'deki Atatürk'ün rölyefi⁵¹, rölyef üzerinde Atatürk'ün "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" sözü ile rölyefin sağ ve solunda da Ürdün ve Türk bayrakları yer alıyor.

Salt Türk Şehitliği Müzesi: Salt Türk Şehitli'nde, 2 Aralık 2009 tarihinde, dönemin Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın açılışını yaptığı bir de müze bulunuyor. Müzede, şehitlikle ilgili belgesel nitelikli anlatımlar, fotoğraflar, o zamanki asker ve subayların kıyafetleri, askeri fotoğraflar ile yine o dönemi ait çeşitli eşyalar yer alıyor.

⁵¹ GÖRSELLER: Anadolu Ajansı, aa.com.tr, Fotoğraf: Ali Balıkçı, "Kudüs ve Yuşa kahramanlarının anısı Salt Türk Şehitliği'nde yaşatılıyor",

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Şehitlikle ilgili belgesel yayın yapılan televizyon üzerinde ise Atatürk'ün Ürdün Kralı Abdullah'la, 1937 yılı'nda çekilen fotoğrafı yer alıyor.⁵²

Fotoğrafın altında,⁵³ “Ürdün Kralı Abdullah'ın Ziyareti” açıklaması ile Atatürk'ün 1929 yılında TBMM'de yaptığı konuşmada geçen “Hariciyede dürüst ve açık olan siyasetimiz bilhassa, sulh fikrine müstenittir” sözü yazılıdır.⁵⁴

⁵² Dr. Mustafa Güveli ile Derin Psikiyatri, Salt Türk Şehitliği (Ürdün-Jordan)

⁵³ GÖRSEL: google.com.ng Salt Türk Şehitliği, Birol eşmeli, 2023

⁵⁴ www5.tbmm.gov.tr, TBMM Zabıt Ceridesi, C.13, Birinci İn'ikat, 1-XI-1929 “Reisicumhur Gazi Hazretlerinin nutukları

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Salt Türk Şehitliği, Amani Muaz, Kas 2018

Anadolu Ajansı, aa.com.tr, Fotoğraf: Ali Balıkcı

1.12. YENİ ZELANDA, Auckland War Memorial Museum Tāmaki Paenga Hira (Auckland, Savaş Müzesi)

“Private Bag 92018, Victoria Street West, Auckland 1142, New Zealand” adresindeki Tāmaki Paenga Hira, Yeni Zelanda’nın anma törenlerine ev sahipliği yapan Auckland’ın Savaş Anıtı Müzesidir.⁵⁵ Yeni Zelanda’nın, Pasifik’teki yerinin ve halkının hikâyesini anlatan müze aynı zamanda, Yeni Zelanda’nın en eski araştırma kurumudur.

Yeni Zelanda’nın en iyi üç miras kütüphanesinden birisi de buradadır. Maori ve Pasifik koleksiyonlarına, önemli doğal tarih kaynaklarına ve önemli sosyal ve askeri tarih koleksiyonlarının yanı sıra dekoratif sanatlar ve resim koleksiyonlarına sahiptir.⁵⁶

Müzenin bahçesinde çeşitli anıt taşlar vardır. Bunlardan birisi de birinci dünya savaşı mağdurları için yapılmış anıt taştır. Bu anıtın taşlarının tamamı, Gelibolu’dan getirilmiştir.⁵⁷ Bu taş anıtta Atatürk’ün Çanakkale Savaşlarında Gelibolu’da yaşamını yitirenlerin

annelerine seslenişi, İngilizce olarak yazılıdır.⁵⁸

⁵⁵ Müze Görseli: Auckland Savaş Müzesi, Jeat, 2023

⁵⁶ aucklandmuseum.com, “About”, “Contact Us”, erişim: 21.05.2024, <https://www.aucklandmuseum.com/>

⁵⁷ Murat Turhal, Gezin, WhatsApp yazışmaları, Mayıs 2024

⁵⁸ Görsel: wikiloc.com, “wikiloc.com”, “Auckland Volcano Fields”, erişim: 21.05.2024

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

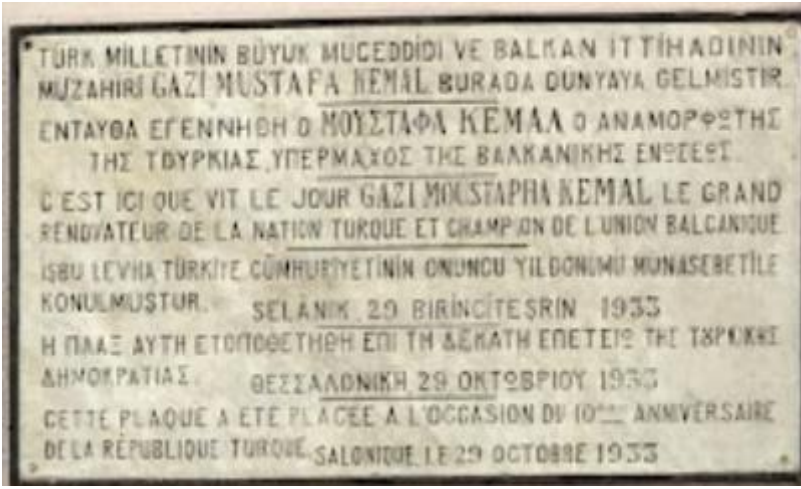
2. YURT DIŞI TEMSİLCİLİKLERİMİZDE ATATÜRK MÜZESİ

2.1. YUNANİSTAN, “Atatürk Evi” Müzesi

Türkiye Cumhuriyeti Başkonsolosluğu ile birlikte, “Agiou Dimiltriou 151, Selanik” adresindeki yerleşkededir. Atatürk, bu evin ikinci katındaki sol tarafa düşen ocaklı odada doğmuştur.

Balkan Savaşından sonra, Selanik Yunanlılarda kalmış ve bu ev Lozan antlaşması hükümlerince Yunan Hükümetine geçmiş; hükümet de Yunanlı bir aileye satmıştır.

Cumhuriyet'in Onuncu yıl dönümü (29 Ekim 1933) dolayısıyla, Selanik Belediyesi,

Türk-Yunan dostluğu ve Balkan Konferansının bir hatırası olarak, Atatürk'ün doğduğu evin çift kanatlı kapısının sağ köşesine Türkçe, Elence ve Fransızca olarak “(Türk milletinin büyük müceddidi ve Balkan ittihadının müzahiri GAZİ MUSTAFA-KEMAL burada

dünyaya gelmiştir. İş bu levha Türkiye Cumhuriyeti'nin onuncu yıldönümü münasebetiyle konulmuştur. Selanik, 29 Birinciteşrin 1933” yazılı mermer bir plaka⁵⁹ yerleştirmiştir.

Selanik Belediyesi, daha sonra evi Yunanlı sahibinden satın alarak 1937’de Atatürk’e hediye etmiştir. Atatürk Evi, 1950’de geniş çaplı onarım görmüş, 10 Kasım 1953’te de müzeye⁶⁰ dönüştürülerek ziyaretçilere açılmıştır.

⁵⁹ GÖRSEL: Selanik Atatürk Müzesi, google.com.tr/maps/place/Selanik+Atatürk+Müzesi, GEZENADAMFATİH, Nisan 2022

⁶⁰ GÖRSEL: Selanik Atatürk Müzesi, google.com.tr/maps/place/, Nilgün Akman, Temmuz 2023

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Ziyaretçiler dilerse evi Türkçe, İngilizce ve Yunanca sesli rehberle dolaşabilmektedir.

2012’de başlatılan ve 16 Ağustos 2013’te bitirilerek ziyarete açılan yenileme çalışmaları ile evin teşhir tanziminde Birinci Etap olarak; ziyaretçilerin Atatürk hakkında bilgilendirilmesine yönelik panolar ile “Selanik”, “Manastır”, “Ankara”, “İstanbul”, “Atatürk ve Çocuk” konulubelgesel filmlere yer verilmiştir.

Binanın zemin katında “Atatürk ve Çocuk Odası”, Birinci katta “Manastır Odası”, İkinci katta “İstanbul Odası” olarak adlandırılan odalar düzenlenmiştir. Ankara Odasında, Cumhurbaşkanı Atatürk’ü koltuğa oturmuş şekilde canlandıran silikondan bir heykeli yer alıyor.

2014’te tamamlanan İkinci Etap yenileme çalışmaları kapsamında Ankara Odasında frag yeleş, ayakkabı, şapka, kravat, ağızlık, tabaka, kibritlik, baston, kaşkol ve yemek takımı Atatürk’ün 51 adet kişisel eşyası ile Cumhurbaşkanlığı mührü replikası (mührü)vitrinlerde sergilenmektedir.

Atatürk’ün Manastır Askeri İdadisi 2 ve 3 sınıf ile Kara Harp Okulu 3. Sınıf notlarının

transkripsiyonunun kopyaları; Harp okulu künye kaydı ve 1921’de kardeşi Makbule’ye gönderdiği, üzerinde kendi el yazısı bulunan Çankaya Köşkü’nde çekilmiş fotoğrafı da bulunmaktadır.

Selanik Odasında ise, pencere kenarında serin üzerinde oturan ve velinde tespih tutan Zübeyde Hanım heykeli ile mutfakta masada oturan Atatürk’ün çocukluk dönemini yansıtan silikon heykel vardır.⁶¹

Bahçede de Atatürk’ün çocukluğunda oynadığı ağaç ve açıklama yazısı

bulunuyor.⁶²

⁶¹ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, “Selanik Atatürk Evi”

⁶² GÖRSEL: Selanik Atatürk Müzesi, google.com.tr/maps/place/, Özge Nur Görür, Nisan 2023

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Selanik Atatürk'ün Eviden Görüntüler⁶³ Arka Cephe ve Bahçe

Zemin Kat

Ön Cephe

⁶³ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, ktb.gov.tr, "Selanik Atatürk'ün Eviden Görüntüler"

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Zemin Kat "Atatürk ve Çocuk Odası"

Birinci Kat "Sofa"

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Birinci Kat "Selanik Odası"

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Birinci Kat "Manastır Odası"

Birinci Kat "Mutfak"

İkinci Kat "Sofa"

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

İkinci Kat "Ankara Odası"

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

İkinci Kat "İstanbul Odası"

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

KAYNAKÇA:

Ahmet Saltık, <http://ahmetsaltik.net/>, “50 Yerde Atatürk”, Derleyen: Timur Özkan “Dünyada Atatürk’ün Adıyla Karşılaşabileceğiniz 50 Yer” (Mayıs 2016), erişim: 30.03.2024, http://ahmetsaltik.net/arsiv/2016/09/50_Yerde_Dunyada_Ataturk.pdf

Anadolu Ajansı, aa.com.tr, Pietro Canonica ve Atatürk Çalıştayı İtalyan Kültür Merkezinde Başladı”; İstanbul İtalyan Kültür Merkezi Müdürü Salvatore Schirmo’nun konuşması, 03.11.2023, erişim: 16.04.2024, <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/pietro-canonica-ve-ataturk-calistayi-italyan-kultur-merkezinde-basladi/3042314> ; Fotoğraf: Ali Balıkçı, “Kudüs ve Yuşa kahramanlarının anısı Salt Türk Şehitliği’nde yaşıyor”, 11.04.2022, erişim: 18.04.2024, <https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/kudus-ve-yusa-kahramanlarinin-anisi-salt-turk-sehitliginde-yasatiliyor/13#!> ; “Kanada’ya Çanakkale Anıtı dikildi”, 22.05.2016, erişim: 01.05.2024, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kanada-ya-canakkale-aniti-dikildi/576305>

Atatürk Ansiklopedisi, aturkansiklopedisi.gov.tr, “Manastır Askeri İdadisi”, erişim: 30.03.2024, <https://aturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/manastir-askeri-idadisi/>

aucklandmuseum.com, “About”, “Contact Us”, erişim: 21.05.2024, <https://www.aucklandmuseum.com/>

Australian War Memorial, awm.gov.au, “Ataturk (Mustafa Kemal), uses a motor vehicle to inspect Turkish defences on the perimeter.”, erişim: 03.04.2024, <https://www.awm.gov.au/collection/A05288> ; “Atatürk (Mustafa Kemal)” erişim: 03.04.2024, <https://www.awm.gov.au/articles/encyclopedia/ataturk> ; “Dawn of the Legend: The Turkish legend”, erişim: 03.04.2024, <https://www.awm.gov.au/visit/exhibitions/dawn/turkish> ; “Collection: Mustafa Kemal Atatürk”, erişim: 03.04.2024, https://www.awm.gov.au/advanced-search?query=Mustafa%20Kemal%20Ataturk&collection=true&facet_type=Photograph ; Mustafa Kemal Atatürk, erişim: 04.04.2024, <https://www.awm.gov.au/advanced-search?query=Mustafa+Kemal+Ataturk>

Banu Mermer, “Radyo Canonica - Bölüm 16: Kemal Atatürk’le Türkiye’de”, 2022, erişim: 15.04.2024, <https://www.youtube.com/watch?v=0YWHQHfZUCA>

Bulentturkerhollanda, erişim: 2024, 17.04.2024, <https://www.instagram.com/bulentturkerhollanda/>

BÜRKÜT Türk Dünyası Dergisi, burkutdergisi.com, Domazetova, Zeynep “Manastır askerî idadisinin bugünkü durumu ve Mustafa Kemal Atatürk anı odası üzerine”, 2023, erişim: 30.03.2024, https://www.burkutdergisi.com/Makaleler/192723240_5Zeynep%20Domazetova.pdf

Canadian Museum of Immigration at Pier 21, pier21.ca, “About (Müze Hakkında)”, erişim: 01.05.2024, <https://pier21.ca/about/about-museum>

DAILYMOTION, dailymotion.com, “Roma’daki Canonica Müzesi Milli Mücadele dönemi eserlerine ev sahipliği yapıyor”, 2022, erişim: 16.04.2024, <https://www.dailymotion.com/video/x8ay5xs>

Dr Mustafa Güveli ile Derin Psikiyatri, Salt Türk Şehitliği (Ürdün-Jordan), 3 Oca 2022, erişim: 18.04.2024, https://www.youtube.com/watch?v=GmlZqNpcV_A

Eskişehir BB, eskisehir.bel.tr, “Başkan / Biyografi”, erişim: 30.03.2024, <https://www.eskisehir.bel.tr/baskan-biyografi>

John F. Kennedy Presidential Library And Museum, jfklibrary.org, “Remarks on The 25th Anniversary Of The Death Of Kemal Atatürk 4 November 1963”, erişim: 25.04.2024, <https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/jfkwha-237-001>

google.com.ng Salt Türk Şehitliği, Birol eşmeli, 2023, Birol eşmeli, 2023, https://www.google.com.ng/travel/entity/key/ChkItIW16MOWnaMTGg0vZy8xMWNyX3pfOGcxEAQ/photos?utm_campaign=sharing&utm_medium=link&utm_source=htls&ts=CAEaBAoCGgAqBAoAGgA

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Güncel Tarih, gunceltarih.org, John F. Kennedy'den Atatürk Mesajı", Çeviri: Doç. Dr. Selahattin Özkan
erişim: 25.04.2024, <http://www.gunceltarih.org/2021/10/john-f-kennedyden-ataturk-mesaj.html?m=1>

HABERTÜRK, haberturk.com, yazarlar, Muharrem Sarıkaya "Eleni Karinte...", 14.11.2010, erişim:
31.03.2024, <https://www.haberturk.com/yazarlar/muharrem-sarikaya/571574-elene-karinte> ; Yılmaz
Büyükerşen, Balççek İter'e konuştu "Her şey Atatürk'e benzemeyen o heykel yüzünden başladı",
21.05.2013, erişim: 02.04.2024, <https://www.haberturk.com/gundem/haber/846081-her-sey-ataturke-benzemeyen-o-heykel-yuzunden-basladi>

Hürriyet, hurriyet.com.tr, "Manastır'daki Atatürk Anı Odası yenilendi", 28 Mayıs 2016, erişim:
30.03.2024, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/manastir-daki-ataturk-ani-odasi-yenilendi-4486530>

Gezginim Gezinim, gezginimgezinim.com, "Skopje: Üsküp Gezi Rehberi: Tarihi mi? Modern mi?",
20.07.2020, erişim: 30.03.2024, <https://gezginimgezinim.com/skopje-uskup-gezi-rehberi-tarihi-mi-modern-mi/>

historystudies.net, Yrd. Doç. Dr. Hasan Işık "Bir Sözlü Tarih Örneği: Ürdün Salt Türk Şehitliği", erişim:
18.04.2024, <https://www.historystudies.net/dergi/tar2015120db17.pdf>

Hürriyet bigpara, hurriyet.com.tr, "Koç: Atatürk heykelini gerçeğe uydurduk", 11 Kasım 2005, erişim:
02.04.2024, <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/koc-ataturk-heykelini-gercege-uydurduk-3507217> ;
Ali Dağlar "1500 Yıllık İpek Yolu Yeniden Uyanıyor", 10.10.2017, erişim: 02.05.2024,
<https://www.hurriyet.com.tr/seyahat/1500-yillik-ipek-yolu-yeniden-uyaniyor-40601630>

it.wikipedia.org, "Museo Canonica", "Pietro Canonica", erişim: 15.04.2024,
https://it.wikipedia.org/wiki/Museo_Canonica , https://tr.wikipedia.org/wiki/Pietro_Canonica

İZMİR. ART, izmir.art, "Atatürk (Gazi) Anıtı", erişim: 16.04.2024, <https://www.izmir.art/tr/ataturk-gazi-aniti>

Koç, koc.com.tr, "Koç Holding'ten Ulu Önder'e Saygı", 10.11.2005, erişim: 02.04.2024,
<https://www.koc.com.tr/medya-merkezi/haberler/2005/koc-tan-ulu-ondere-saygi>

MUSEO PIETRO CANONICA VE VILLA BORGHESE "The taking of Smyrna – Monument to Kemal Atatürk",
<https://www.museocanonica.it/en/percorsi/sale-espositive/sala-iii/la-presa-di-smirne-monumento-a-kemal-ataturk>

muzejbitola.mk, "Location" (Konum), "Ulusal Kültürel Anıtları Koruma Enstitüsü ve Bitola Müzesi Binası", Mustafa Kemal Atatürk'ün fotoğrafı, "Mustafa Kemal Atatürk – Anıt Odası – Fotoğraf Galerisi" erişim: 29.03.2024, <https://muzejbitola.mk/en/location/> , <https://muzejbitola.mk/en/nuzmb/>
<https://muzejbitola.mk/en/ataturk-photo/> <https://muzejbitola.mk/en/memorial-room-of-mustafa-kemal-ataturk/2/>

nhaber.nl, "Zehra Türker (87) Hollanda'da 7x24 Atatürk Müzesi'ni bekliyor", 21 Kasım 2023, erişim:
17.04.2024, <https://nhaber.nl/zehra-turker-87-hollandada-7x24-ataturk-muzesini-bekliyor/>

NTV, ntv.com.tr, "Hollanda'da yaşayan Bülent Türker, evini Çanakkale ve Atatürk müzesine çevirdi", 03.02.2024,
erişim: 17.04.2024, <https://www.ntv.com.tr/turkiye/hollandada-yasayan-bulent-turker-evini-canakkale-ve-ataturk-muzesine-cevirdi,KXxY-26PVUmXju-RlOqrYQ> ; "Kuzey Makedonya'da "Mustafa Kemal Atatürk Anı Evi" kurulacak", 15.11.2023, erişim: 19.04.2024, <https://www.ntv.com.tr/n-life/kultur-ve-sanat/kuzey-makedonyada-mustafa-kemal-ataturk-ani-evi-kurulacak,aLidtnHRA0aeOyTehp5GmQ#>

OdaTv, odatv.com, "Atatürk'ün eğitim gördüğü Askeri İdadisi turistlerin ilgi odağı", 24 Ocak 2014, erişim:
30.03.2024, <https://www.odatv.com/guncel/ataturkun-egitim-gordugu-askeri-idadisi-turistlerin-ilgi-odagi-52247> , "Hollandalı gurbetçi evini Çanakkale ve Atatürk müzesine çevirdi", 02.02.2024, erişim:

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

17.04.2024, <https://www.odatv.com/guncel/hollandali-bulent-turker-evini-ataturk-ve-canakkale-muzesine-cevirdi-120025593>

Positive Hour with İclal Margariti, "Roma'da Atatürk'le karşılaşmak-Roma", 29 Ağustos 2020, erişim: 14.04.2024, https://www.youtube.com/watch?v=pXY_xRZ7Zf4

Son Dakika, qha.com.tr, "Atatürk Anı Evi, Kuzey Makedonya hükümeti tarafından millî kurum statüsüne getirildi", 14.11.2023, erişim: 01.05.2024, <https://www.qha.com.tr/turk-dunyasi/ataturk-ani-evi-kuzey-makedonya-hukumeti-tarafindan-milli-kurum-statusune-getirildi-481424>

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, ktb.gov.tr, "Selanik Atatürk'ün Evinden Görüntüler", erişim: 01.05.2024, <https://www.ktb.gov.tr/TR-96346/selanik-ataturk-evi.html> ; "Selanik Atatürk Evi", erişim: 24.04.2024, <https://sakarya.ktb.gov.tr/TR-184219/selanik-ataturk-evi.html>

TourMag, tourmag.com.tr, "Hollanda'da Atatürk Müzesi açıldı", 21 Kasım 2023, erişim: 17.04.2024, <https://www.tourmag.com.tr/hollandada-ataturk-muzesi-acildi/>

TRT HABER, trthaber.com, "Ali Rıza Efendi'nin doğduğu ev açıldı.", 19.05.2014, erişim: 19.04.2024, <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/ali-riza-efendinin-dogdugu-ev-acildi-128058.html>

Selanik Atatürk Müzesi, google.com.tr/maps/place/Selanik+Atatürk+Müzesi, GEZENADAMFATİH, Nisan 2022; Nilgün Akman, Temmuz 2023; Özge Nur Görür, Nisan 2023 erişim: 01.05.2024, https://www.google.com.tr/maps/place/Selanik+Atat%C3%BCrk+M%C3%BCzesi/@40.6357483,22.9544073,7a,37.7y/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipNIMH3RDWtkm60wPM-M_2AXg-Ld1BclI78jhUD6!2e10!3e12!6shttps:%2F%2Fh5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipNIMH3RDWtkm60wPM-M_2AXg-Ld1BclI78jhUD6%3Dw203-h270-k-no!7i3024!8i4032!4m7!3m6!1s0x14a83853bad33189:0xf4ae5e571c070bac!8m2!3d40.6357483!4d22.9543541!10e5!16s%2Fm%2F040743w?hl=tr&entry=ttu

Sözcü, sozcu.com.tr, Yılmaz Özdil "İki Mustafa...", 23.1.2016, erişim: 02.04.2024, <https://www.sozcu.com.tr/iki-mustafa-wp1054142> ; Uğur Dündar "Mustafa Koç'un Atatürk sevgisi...", 23 Temmuz 2023, erişim: 02.04.2023, <https://www.sozcu.com.tr/mustafa-kocun-ataturk-sevgisi-wp7751296>

Şeref Oğuz, @serefoguz, Jul 7, 2018, erişim: 30.03.2024, <https://twitter.com/serefoguz/status/1015609403582472193>

Turkinfo Hollanda Haber, "Hollanda'da yaşayan Türker, evini Çanakkale ve Atatürk müzesine çevirdi", 02.02.2024, erişim: 17.04.2024, <https://www.youtube.com/watch?v=itr9q46yIzw>

VİKİPEDİ, tr.wikipedia.org, "Makedonya Ulusal Arkeoloji Müzesi", erişim:30.03.204, https://tr.wikipedia.org/wiki/Makedonya_Ulusal_Arkeoloji_M%C3%BCzesi ; "Madame Tussauds", erişim: 01.04.2024, [https://tr.wikipedia.org/wiki/Madame_Tussauds#:~:text=Madame%20Tussauds%2C%20merkezi%20Londra'da,1761%2D1850\)%20taraf%C4%B1ndan%20kurulmu%C5%9Ftur.](https://tr.wikipedia.org/wiki/Madame_Tussauds#:~:text=Madame%20Tussauds%2C%20merkezi%20Londra'da,1761%2D1850)%20taraf%C4%B1ndan%20kurulmu%C5%9Ftur.) ; "Avustralya Savaş Anıtı", erişim: 03.04.2024, https://en.wikipedia.org/wiki/Australian_War_Memorial , "Taksim Cumhuriyet Anıtı" erişim: 16.04.2024, https://tr.wikipedia.org/wiki/Taksim_Cumhuriyet_An%C4%B1t%C4%B1 ; tr.wikipedia.org , "John F. Kennedy Başkanlık Kütüphanesi ve Müzesi", erişim: 25.05.2024 ; en.wikipedia.org, "Rukh Ordo", https://en.wikipedia.org/wiki/Rukh_Ordo

wikiloc.com, "wikiloc.com, "Auckland Volcano Fields", erişim: 21.05.2024, <https://www.wikiloc.com/hiking-trails/auckland-volcano-fields-156150330>

www5.tbmm.gov.tr, TBMM Zabıt Ceridesi, C.13, Birinci İn'ikat, 1-XI-1929 "Reisicumhur Gazi Hazretlerinin nutukları, erişim: 18.04.2024, https://www5.tbmm.gov.tr/tarihce/ataturk_konusma/01_11_1929.pdf

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Yeni Şafak, yenisafak.com, “Bülent Türker Hollanda Yaz Mektubun Yerine Ulaşsın”, 30.11.2008, erişim: 17.04.2024, <https://www.yenisafak.com/foto-galeri/spor/ridvan-dilmenden-dikkat-ceken-yorum-tek-basina-galatasarayi-sampiyon-yapar-4615148>

ZİNDE KUVVET, zindekuvvet.com, Mehmet Alp Fazlıoğlu “Balkan Notları – 3: Makedonya / Üsküp”, 18.09.2016, erişim: 30.03.2024, <http://www.zindekuvvet.com/balkan-notlari-3-makedonya-uskup/>